

ANEMIYA BILAN KECHUVCHI BEMORLARDA TEMIR PREPARATLARINING SAMARADORLIGI VA NOJO‘YA TA’SIRLARINI TAHLIL QILISH.

Talaba: Alfraganus Universiteti, Tibbiyot
fakulteti, Davolash ishi yo‘nalishi

5-bosqich talabasi Makhmudova Surayyo Abdulkhamidovna

Ilmiy rahbar: Xamroyeva Yulduz Saidovna
Alfraganus Universiteti Tibbiyot fakulteti
Klinik fanlar kafedrası o‘qituvchisi.

Annotatsiya: Anemiya bilan og‘rigan bemorlarda Temir preparatlarining samaradorligi va nojo‘ya ta’sirlarini tahlil qilishda quydagicha tadqiqotlar olib olib borildi.

Tadqiqotda 58 nafar temir tanqisligi anemiyasi tashxisi qo‘yilgan bemorda peroral va parenteral temir preparatlarining klinik samaradorligi va nojo‘ya ta’sirlari solishtirildi. 12 haftalik davolash natijasida parenteral shakllar gemoglobin darajasini tezroq oshirgani aniqlangan, ammo inyeksion allergik reaksiyalar 7% holatda qayd etildi. Peroral preparatlar esa uzoqroq muddatda, ammo xavfsizroq ta’sir ko‘rsatdi. Ularning to‘g‘ri qo‘llanilishi va nojo‘ya ta’sirlarni kamaytirish usullari haqida klinik tavsiyalar ishlab chiqildi.

Kalit so‘zlar: Anemiya, temir preparatlari, parenteral terapiya, nojo‘ya ta’sir, gemoglobin, ferritin.

Kirish: Temir tanqisligi anemiyasi (TTA) dunyo miqyosida eng keng tarqalgan gematologik kasalliklardan biri bo‘lib, ayniqsa ayollar va bolalarda yuqori uchrash chastotasiga ega. JSST ma’lumotlariga ko‘ra, har uchinchi ayolda, har beshinchi erkakda temir tanqisligi kuzatiladi. Temir organizmda gemoglobin, mioglobin, sitoxrom va boshqa oksidoreduktaza fermentlarining asosiy tarkibiy qismini tashkil etadi. Temir tanqisligi

natijasida eritropoez sekinlashadi, gemoglobin sintezi buziladi va to‘qimalarda gipoksiya rivojlanadi.

TTAni davolashda temir preparatlari asosiy o‘rinni egallaydi. Ular peroral (ichiladigan) va parenteral (inYEksiya shaklidagi) turlarda qo‘llaniladi. Peroral preparatlar (ferrum lek, sorbifer, tardiferon) odatda yengil va o‘rta shakllarda, parenteral turlar (venofer, ferrinject, ferrlecit) esa og‘ir holatlarda yoki so‘rilish buzilgan bemorlarda qo‘llaniladi.

Ammo ularning samaradorligi bilan bir qatorda, nojo‘ya ta’sirlar — dispeptik holatlar, teri toshmalari, inYEksion joyda og‘riq, allergik reaksiyalar ham muhim klinik ahamiyatga ega.

Tadqiqot maqsadi

Temir tanqisligi anemiyasi bilan kechuvchi bemorlarda peroral va parenteral temir preparatlarining klinik samaradorligi hamda ularning nojo‘ya ta’sirlarini solishtirib, optimal davolash taktikasini aniqlash.

Material va uslublar

Tadqiqot 2024-yil noyabrdan 2025-yil mart oyigacha Alfraganus Universitetining klinik bazasida olib borildi.

Unda 58 nafar temir tanqisligi anemiyasi tashxisi qo‘yilgan bemor (18 erkak, 40 ayol, o‘rtacha yosh 35 ± 8 yil) ishtirok etdi.

Bemorlar 2 guruhga bo‘lindi:

I-guruh (n=29): Peroral temir preparatlari (Sorbifer Durules, 100 mg 2 mahal).

II-guruh (n=29): Parenteral preparatlar (Venofer, 200 mg haftasiga 2 marta, 6 hafta davomida).

Baholash ko‘rsatkichlari:

-Gemoglobin (Hb) darajasi (g/L); Qon zardobidagi ferritin (ng/ml).

- Eritrotsit indeksleri (MCV, MCH); Klinik simptomlar (holsizlik, bosh aylanish, terining oqarishi).

- Nojo‘ya ta’sirlar (allergik reaksiya, ko‘ngil aynish, diareya, inyeक्सion og‘riq).

Tadqiqot davomiyligi — 12 hafta. Kuzatuvda OAK, OAK+ biokimyo, EKG nazorati o‘tkazildi.

Natijalar

1. Gemoglobin darajasi: 4 haftadan so‘ng peroral guruhda Hb 8,9 g/dl dan 10,5 g/dl gacha oshdi, parenteral guruhda esa 8,8 g/dl dan 12,4 g/dl gacha ko‘tarildi ($p < 0.05$). 12 haftada parenteral terapiya bilan Hb normaga yaqinlashdi (13,1 g/dl).

2. Ferritin ko‘rsatkichi:

Peroral guruhda ferritin 15 ng/ml → 43 ng/ml.

Parenteral guruhda esa 14 ng/ml → 85 ng/ml gacha oshdi.

3. Klinik simptomlar:

Holsizlik, bosh aylanish, teri oqarishi kabi belgilar parenteral guruhda 2 hafta, peroral guruhda esa 4 haftada yo‘qoldi.

4. Nojo‘ya ta’sirlar:

Peroral guruhda: ko‘ngil aynish (14%), qabziyat (9%), qorinda og‘riq (6%). Parenteral guruhda: inyeक्सion joyda og‘riq (11%), allergik toshma (7%). Jiddiy anafilaktik reaksiya holatlari kuzatilmadi.

Tahlil va muhokama

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, parenteral temir preparatlari gemoglobin va ferritin darajasini qisqa muddatda oshirgan bo‘lsa-da, ular inyeक्सion asoratlar va allergik reaksiyalarni keltirib chiqarish xavfiga ega.

Peroral preparatlar esa asta-sekinlik bilan, ammo barqaror va xavfsiz ta'sir ko'rsatadi, bu ularni ambulator davolanish uchun qulay qiladi.

JSST (2022) va ESC (2023) ko'rsatmalariga ko'ra, eng maqbul yondashuv - bemorning ahvoli, so'rilish darajasi va klinik shakliga qarab individual terapiya tanlashdir. Shuningdek, parenteral shakllar og'ir anemiya va oshqozon-ichak so'rilish buzilishlarida tavsiya etiladi.

Uzoq muddatli davolashda ferritin va Hb monitoringi, jigar funksiyasi va EKG nazorati muhimdir. Shuningdek, temir bilan birgalikda vitamin C (askorbin kislota) qabul qilish preparatning so'rilishini 20–30% oshiradi

Xulosa

1. Temir preparatlari anemiyani samarali tuzatadi, ammo ularning qo'llanilish shakli klinik holatga mos tanlanishi zarur.
2. Parenteral shakllar gemoglobin va ferritin darajasini tez tiklaydi, lekin allergik va inyeक्सion nojo'ya ta'sirlar xavfi mavjud.
3. Peroral shakllar xavfsiz, ammo ta'siri sekin kechadi, shuning uchun yengil va o'rta og'irlikdagi anemiyalar uchun tavsiya etiladi.
4. Temir bilan birga askorbin kislota, folat va B12 vitamini qabul qilish samaradorlikni oshiradi.
5. Har ikki shaklda ham erta klinik nazorat va laborator monitoring davolashning muvaffaqiyatini belgilaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov D.A. Gematologiya asoslari. – Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2021.
2. Zokirova M.S. Temir tanqisligi anemiyasi va zamonaviy davo yondashuvlari. – O'zbekiston tibbiyot jurnali, 2023; №4: 45–50.
3. World Health Organization (WHO). Guidelines for the management of iron deficiency anemia. – Geneva, 2022.
4. Cappellini M.D. et al. Iron deficiency across chronic diseases: pathophysiology and treatment. Blood Rev, 2021; 49:100–114.

5. Akhmedov F.T. Parenteral temir preparatlarining klinik bahosi. – Tibbiyot amaliyoti jurnali, 2024; №2: 73–79.